

65. DE LA CIUTAT ALTA A LA MAR

Passejam per el centre històric de Palma

INDEX

1. INTORDUCCIÓ	2
2. OBJECTIUS CONCEPTUALS	2
3. OBJECTIUS PROCEDIMENTAL I ACTITUDINALS	2
4. TEXTOS DE SUPORT	3
-TEXT 1	3
-TEXT 2: CORT	3
-TEXT 3: ESGLÉSIA DE SANTA EULÀLIA.....	4
-TEXT 4: ESGLÉSIA DE MONTI-SION	4
-TEXT 5: LA SEU	5
-TEXT 6: EL CAMPANAR DE LA SEU	5
-TEXT 7: L'ALMUDAINA	5
5. ACTIVITATS	6-14
6. BIBLIOGRAFIA	15

DE LA CIUTAT ALTA A LA MAR: PASSEJADA PER EL CENTRE HISTÒRIC DE PALMA.

Col·lecció "Palma Ciutat Educativa "núm. 66".

Departament de Dinàmica Educativa. Serveis Educatius.

Ajuntament de Palma. Balears.

Autors: Margalida Castells, Catalina Escanelles i Victòria Forteza.

Direcció de la col·lecció: Departament de Dinàmica Educativa. Serveis Educatius.

© Ajuntament de Palma. 2003

És un material didàctic adreçat als alumnes d'educació secundària obligatòria

Es permet la reproducció total o parcial d'aquest llibre per qualsevol mitjà electrònic, mecànic, de fotocòpia, informàtic, d'enregistrament o d'altres mètodes, sempre que se'n citi la procedència i es comuniqui als propietaris del copyright.

1. INTRODUCCIÓ

Aquesta guia didàctica es presenta com a quadern de suport, per tal de poder treballar l'activitat realitzada al carrer amb els alumnes.

L'activitat "De la Ciutat Alta a la mar: passejada pel Centre Històric de Palma", està formulada per a qualsevol cicle formatiu i curs educatiu; per això serà el professor o el mestre l'encarregat d'adaptar el contingut i escollir el exercicis a realitzar a classe. Es pretén donar una visió històrica, artística i social de la nostra ciutat, així com una visió general de les manifestacions artístiques i culturals que s'hi han anat desenvolupant al llarg del temps.

Esperem que aquesta guia us sigui d'utilitat i que pugui transmetre la informació necessària per al coneixement de la nostra ciutat i el seu patrimoni historicoartístic.

2. OBJECTIUS CONCEPTUALS

- 2.1. Conèixer i estudiar la nostra ciutat.
- 2.2. Entendre els canvis que s'hi han desenvolupat.
- 2.3. Descobrir la història d'alguns dels elements patrimonials més importants.
- 2.4. Aprendre algunes històries i llegendes de Palma.

3.OBJECTIUS PROCEDIMENTALS I ACTITUDINALS.

- 3.1. Sensibilitzar l'alumne sobre la importància de conèixer la nostra ciutat.
- 3.2. Conscienciar-lo de la importància i valor del nostre patrimoni historicoartístic.
- 3.3. Potenciar la seva capacitat de valoració quant al nostre llegat artístic i cultural.
- 3.4. Fomentar l'interès i el respecte per la nostra ciutat.
- 3.5. Estimular la seva imaginació i curiositat.

4. TEXTOS DE SUPORT

Aquest recull de textos que s'inclouen a continuació s'han escollit amb l'objectiu de fer un repàs a la visita realitzada amb els monitors/guies i recordar els aspectes globals que es consideren fonamentals quant a la informació assolida, per tal de poder elaborar una sèrie d'exercicis que figuren més endavant.

TEXT 1

Després de la Conquesta, la ciutat conegué un nou canvi. L'arribada de catalans i aragonesos, amb una religió i cultura diferents de les islàmiques, significà la integració de Mallorca en el món medieval cristià. La resta de població musulmana que havia fuit a les muntanyes tornà a la ciutat i s'adaptà a la nova forma de vida però mantenint molts dels seus costums.

De fet, no hi hagué una transformació radical, sobretot a l'estructura urbana de la ciutat, la qual es mantingué dintre del mateix perímetre de l'etapa musulmana, sense que es produís cap altre creixement significatiu fins els segles XIX i XX. En canvi, la renovació arquitectònica dels edificis, civils, religiosos i populars fou pràcticament total, fins el punt de no quedar quasi res de l'etapa anterior. Tan sols el tram de carrers ha perdurat, en molts de casos, fins a l'actualitat.

Ja durant el regnat de Jaume I es començaren molts dels edificis d'estil gòtic que encara avui es conserven. Però fou el rei Jaume II qui més va impulsar les noves construccions, a més de promoure les "ordinacions", vertaders plans urbanístics per a la creació de nous pobles a l'interior de l'illa.

PICORNELL, Climent [et al.]. *Conèixer Palma*; 1989, pàg.37.

TEXT 2: Cort

Estamos en el corazón de la ciudad antigua: la plaza de Cort. En ella, como edificio principal, se ve *La Sala*, el Ayuntamiento o Casa Consistorial, sede del gobierno municipal. Antiguamente los Jurados eran los que regían los destinos de la *Ciudad de Mallorca* (nombre antiguo de Palma), pero no tenían su casa en este palacio que ahora estamos contemplando, sino en otro en la cercana calle de San Francisco, junto a la plaza de Santa Eulàlia. Ya en 1343, empero, se instalan en el mismo lugar que actualmente ocupa el Ayuntamiento, que entonces era Hospital de San Andrés. Durante muchos siglos los Jurados deliberaban en el viejo Hospital, pero un día todo amenazaba ruina y fue preciso construir un edificio nuevo. Estábamos a finales del siglo XVI(1598).

Durante años continuaron las obras, pero del primitivo hospital no quedó casi nada.(...) Su fachada es monumental y en ella destaca grandemente un ancho alero, que sobresale del cuerpo del edificio más de tres metros.

(...) Si pensamos a cuanto asciende el metro cúbico de madera, aun de la corriente, es de suponer que tendrían que aportarse millones para poder construir hoy otro alero igual.

Por cierto que, en 1894, se produjo en el Ayuntamiento un incendio destructor. El alero, incomprensiblemente, se salvó.

RIPOLL, L. Las islas. Mallorca, Menorca, Ibiza, Formentera i Cabrera (1978), pàg. 41.

TEXT 3: església de Santa Eulàlia

De les quatre parròquies en què queda dividida Palma després de la conquesta, la de Santa Eulàlia és l'única en què per construir l'església s'adoptà l'esquema de tres naus. Si aquest plantejament ja és excepcional i a Mallorca només s'ha utilitzat a la Seu, Santa Eulàlia a més és l'únic cas en què les naus laterals envolten l'absis formant un deambulatori amb capelles.

(...) La façana principal, amb el seu alt campanar, és un exemple més d'historicisme gòtic de les restauracions del final del s. XIX, que volgueren retornar als edificis el suposat caràcter primitiu eliminant intervencions posteriors.

LUCENA, M. [et al.]. *Palma. Guia d'Arquitectura* (1997), pàg. 34.

TEXT 4: església de Monti-sion

L'any 1561 la Companyia de Jesús s'instal·là a Mallorca, dirigida per Jeroni Nadal. Els jesuïtes ocuparen el lloc que fins abans havia estat seu del primer Estudi General Lul·lià i abans solar de l'antiga sinagoga major jueva. L'any 1571 començaren les obres de la nova església.

(...) L'edifici que configura l'església de Monti-sion té nau única amb capçalera quadrangular i amb sis capelles rectangulars a cada costat. La primera capella del lateral esquerre conté el sepulcre de sant Alonso Rodríguez, que fou durant molts d'anys porter de Monti-sion, fins a la seva mort, esdevinguda l'any 1617.

VALERO I MARTÍ, G. *Itineraris pel Centre Històric de Palma*. Col·lecció Palma, Ciutat Educativa, 21. Palma, 1993.

TEXT 5: la Seu

L'artista que la va crear es degué inspirar en els penyals que s'alcen en aquestes costes, i va voler fer un gran penyal místic (...). No sembla que l'hagués construïda: sembla que fos un mont de pedra i hagués anat cisellant, deixant en el bloc cresteries, i finestrals i suports, com qui esculpeix una estàtua i l'hagués deixada en aquell cim perquè el sol vingués a besar-la totes les hores del dia, i l'omplís de roentors i l'encengués com una flama cada vespre, al baixar a la posta, i que no en tingués prou de fer-ne una: que l'hagués creada prop del mar perquè n'emmirallés una altra, ferma i massissa la de dalt, ondulada i vibrant la de l'aigua.

JANER MANILA, G. *Palma, la ciutat i les ombres*. Palma, 1988, pàg. 35-36.

TEXT 6: el campanar de la Seu

Junto al Portal de L'Almoina, adosado al quinto contrafuerte, está la torre campanario, dividida en tres cuerpos separados entre sí por repisas sostenidas por ménsulas. El cuerpo superior está a su vez dividido en tres fajas y los dos inferiores en cuatro, marcadas por unas molduras salientes. El cuerpo superior tiene, a cada lado, tres series de tres ventanas góticas cada uno y encima una construcción inacabada rodeada por una baranda. La escalera de la torre tiene dos peldaños más que los días del año. En el cuerpo superior y unidos a los muros en que se abren las ventanas antes mencionadas está el endamiaje que sostiene las campanas. De estas hay una muy grande y ocho más pequeñas, siendo todas de época del Renacimiento. La mayor es conocida por el nombre de Eloy y pesa 111 quintales mallorquines, o sea 4.440 kilogramos. De las demás, ordenadas según su tamaño, hemos de mencionar las siguientes: Bàrbara, Antonia, Mitja, nueva, Tercia, Maitines, Prima y Picarol.

A. L. SALVADOR: *La Ciudad de Palma* (1882), pàg. 138.

TEXT 7: l'Almudaina

(...) En este recinto de la Almudaina en tiempo del rey Don Jaime III (finales del siglo XIII) existían dos palacios independientes, uno para el rey y otro para la reina y en ellos los dos monarcas vivían separadamente. En medio de ambos palacios, aislada de uno y de otro, estaba la capilla de Santa Ana, que hoy todavía subsiste.(...) El palacio del rey estaba en la parte del mar y el de la reina tenía vistas sobre la ciudad; en el recinto del palacio de la reina existía un hermoso jardín, situado en lo que hoy es la Plaza de la Reina, cuya denominación conserva, y el pequeño jardín adyacente que también se denomina en mallorquín, por el mismo motivo Es Jardinet de la Reina.

RIPOLL, L. *Las islas*. Palma, 1978; pàg. 17.

5. ACTIVITATS

1. Sobre el centre històric de Palma, respon a aquestes preguntes.

- a- Com són els carrers?

- b- Com són els edificis?

- c- Penses que la gent que hi viu és rica?

- d- Els edificis són de molts de pisos?

- e- Són tots casals?

- f- Què és un casal?

- g- Quants de casals has vist durant la visita?

2. Cita i comenta un edifici religiós i un edifici civil dels que has vist en el recorregut.

3. Dibuixa un pati d'un casal com els que has vist a la visita guiada; representa-hi l'escala, la cisterna, els arcs rebaixats, els arcs apuntats, els estudis, etc.

4. Pensa com voldries que fos si hagués de ser casa teva . Realitza un mural sobre el centre històric de Palma: amb la col·laboració dels teus companys cerca informació, fotografies, postals, retalls de periòdics i revistes, etc. i realitza un mural sobre el patrimoni històric i artístic de Palma.

5. Explica com és la façana de la Llotja de Palma.

6. Com es diu l'àngel situat al portal principal de la Llotja?

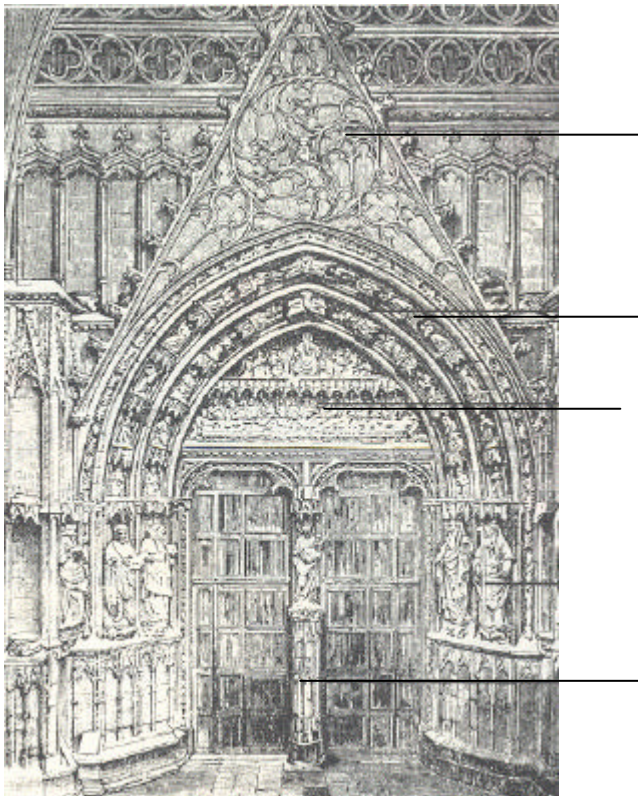
7. Explica per què es coneix com a “ banc dels vagos” el banc de pedra de la façana de l’Ajuntament de Palma.

8. Per què Cal Comte d’Espanya es coneix com la posada de la Cartoixa?

9. A Ca la Gran Cristiana, quin important museu hi té la seva seu?

10. Al dibuix del “Portal del Mirador” de la Seu, escriu on pertoqui cadascun dels noms següents: frontó, arquivoltes, timpà, trencallums.

11. Com es diu la campana major de la Seu? I què pesa?

12. En aquesta fotografia de l'Ajuntament de Palma observa els elements més importants i digues quins són? Quantes plantes té? Quins noms reben el rellotge i el banc? Quin antic hospital hi va haver al seu lloc?

BIBLIOGRAFIA

Palma Guia d'Arquitectura. Palma: Ajuntament de Palma, 1991.

ALZINA, J. [et al.]. *Mallorca: Història i Cultura*. Palma: Editorial Moll, 1985.

GAMBÚS SAIZ, Mercè [et al.]. *Itinerarios arquitectónicos de las Islas Baleares*. Palma: Govern Balear, 1987.

GARCÍA DELGADO, C. *Ciutat de Mallorca: evolución y permanencia del Centro Histórico*. Palma.

LUCENA, M. *Palma, Guia d'Arquitectura*. Palma, 1997.

ORDEIX, Laura [et al.]. *El patrimoni artístic i cultural*. Barcelona: Edit. Graó, 1993.

PICORNELL, CLIMENT [et al.]. *Conèixer Palma*. Palma: Ajuntament de Palma, 1990. (Palma, Ciutat Educativa; 1)

ARCHIDUQUE LUIS SALVADOR. *La Ciudad de Palma*. Palma: Ed. Olañeta, 1882.

RIPOLL, Luis. *Las Islas. Mallorca, Menorca, Ibiza, Formentera y Cabrera*. Barcelona: Edit. HMBSA, 1978.

VALERO I MARTÍ, Gaspar. *Itineraris pel Centre Històric de Palma*. Palma: Ajuntament de Palma, 1992. (Palma, Ciutat Educativa; 21)

VALERO I MARTÍ, Gaspar, *Palma, ciutat de llegenda*. Palma: Ed. La Foradada, 1995.